

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Gøril Bjerkan Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Ola Kvaløy Hellig handlingsregel

Handlingsregelen for oljepengebruk er innrettet som om evigheten finnes. Men det gjør den ikke, i hvert fall ikke her på jord. Finnes det scenarioer der en kan og bør legge handlingsregelen til side?

● – Det er alvor, sa leder av forsvarskommissjonen, Knut Storberget da han la frem kommisjonens rapport 3. mai.

– Vår forsvarsevne svarer ikke til den sikkerhetssituasjonen vi befinner oss i i dag. Og langt mindre til det utfordringsbildet som vi ser er under utvikling, fortsatte Storberget.

I forslaget ligger en umiddelbar økning av forsvarsbudsjettet på 30 milliarder kroner, pluss 40 milliarder årlig i ti år til sikkerhet, forsvar og beredskap.

I debatten som har fulgt, er det få som trekker analysene og konklusjonene i tvil. Det store spørsmålet dreier seg om hvor i all verden vi skal få pengene fra. Hva skal prioriteres bort?

Og ikke uventet bekymrer økonomer seg for at vi skal bruke for mye oljepenger.

I mens står nærmere 15.000 milliarder kroner og blinker på Oljefondets kontoer. Ingen har – så vidt jeg har sett – eksplisitt nevnt muligheten for å gjøre ekstraordinære uttak – altså bryte handlingsregelen – for å finansiere et forsvarsløft. De spe forsøk som er blitt gjort tidligere på finansiering «under streken», er blitt slått knall-

hardt ned av økonomer og andre forståelsepåere. Under streken er blitt synonymt med uansvarlighet.

Når vi ikke engang tør å tenke tanken om ekstraordinær oljepengebruk i møte med en ny trusselsituasjon, viser det hvor hellig handlingsregelen er blitt.

For Nato-sjef og «handlingsregelens far», Jens Stoltenberg, må det være lett ironisk: Mens sirenene kommer stadig nærmere, gjør handlingsregelen det politisk umulig å gi Norge det forsvaret vi trenger.

Ja, selvsagt kunne og burde vi prioritert bedre innenfor handlingsregelens rammer. Offentlig pengebruk når stadig nye høyder. Like fullt fremstår det urealistisk at politikerne skal kunne klare å gjøre de prioriteringer som forsvarskommissjonen mener er helt nødvendige – innenfor gjeldende regler for oljepengebruk.

↑ For Nato-sjef og «handlingsregelens far», Jens Stoltenberg, må det være lett ironisk: Handlingsregelen gjør det politisk umulig å gi Norge det forsvaret vi trenger, skriver Ola Kvaløy. Foto: Elin Høyland

Dette er et paradoks, og leder oss til et mer prinsipielt spørsmål som blir overraskende lite diskutert i Norge: Finnes det scenarioer der en kan og bør legge handlingsregelen til side?

Husk at handlingsregelen er innrettet som om evigheten finnes. Fondet skal aldri bli tappet, vi skal bare bruke avkastningen, alltid.

Den første erkjennelsen vi bør gjøre er nettopp at evigheten ikke finnes, i hvert fall ikke her på jord. Før eller siden vil fondet bli tappet. Før eller siden vil det forsvinne. Hvordan vet vi ikke, men det vil forsvinne. Med mindre fremtidige politikere foreslår en styrt overføring av fond fra stat til folk (for eksempel gjennom skattelettelser eller borgerlønn), vil tappingen av fondet skje på mer dramatisk vis. Det kan være en krig, en klimakatastrofe, en norsk diktator, en robotapokalypse.

Vi vet ikke, men sola slukker til slutt.

Og siden vi vet dette, bør vi ikke da forsøke å identifisere under hvilke scenarioer vi kan gjøre ekstraordinære uttak, slik at tappingen av fondet blir kontrollert?

Et nytt trusselbilde, som vi nå står i, kan være ett scenario. Men krigen i Ukraina demonstrerer også et annet. Kan ekstraordinær profitt som direkte skyldes krig gi oss et moralsk ansvar for å dele overskuddet med andre?

Vi er for tiden ufrivillige krigsprofittører. Skal vi bare sende denne krigsprofitten videre til våre egne velsituerte barnebarn, eller bør mer komme, for eksempel, Ukraina til gode?

Noen få (som Kalle Moene) har tatt til orde for dette, men diskusjonene er påfallende fraværende.

Det er selvsagt argumenter mot å lage en slik ny handlingsregel for ekstraordinære uttak fra Oljefondet. Det ekstraordinære kan fort bli ordinært. Men i gleden over handlingsregelens gode egenskaper for sparing og generasjonsoverføringer, må vi også være oppmerksom på en annen ting:

Oljefondets eksistens kan også gjøre oss fattigere. Som en annen kommisjon – den såkalte produktivitetskommissjonen – påpekte tilbake i 2016, kan statens pengekrikdom svekke incentiver til utdannelse, arbeid og innovasjon. I tillegg kommer stadig økende press fra sterke kapitalkrefter og diverse interessegrupper som ønsker tilgang til statens penger.

Det er mange som svermer rundt honningkrukken.

Dette styrker argumentet for ny tenkning rundt Oljefondet. Det er rett og slett en grense for hvor stort fondet bør bli. Kanskje bør derfor en ny kommisjon stille spørsmålene: Når, hvordan og hvorfor tappe Oljefondet?

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

→ Mer debatt
side 28-31